

Despre intelligence (I)

Marius SEBE

Academia Națională de Informații „Mihai Viteazul”

Abstract:

Present developments in the intelligence realm reveal a massive re-conceptualization perspective, mainly due to the ‘openness’ paradigm identified in generic terms with OSINT. General open system theories emerging from physics some forty years ago had induced a need for new models, paradigms and settings. Such a process had begun in the Euro-Atlantic area some decades ago and any nation-state depend on an integration process of the intelligence / OSINT dimension. The first step taken into account in the present paper is to search for a sound conceptual basis whose flexibility allows a coherent integration process. The present considerations take up a topic about ‘intelligence’ with a special focus on the Romanian case.

Introducere

Evoluția și dezvoltarea societății umane, a noilor teorii științifice și a tehnologiei informației au dus la modificări importante și transformări controlate și adaptative asupra domeniului intelligence, mai ales asupra proceselor și sistemelor de intelligence. Aceste evoluții au determinat și determină în continuare reșezări obligatorii în procesele de exploatare a informațiilor din surse deschise și închise, astfel încât creșterea volumelor informaționale din surse deschise, dar, mai ales creșterea ponderii acestora în procesele de intelligence, până la procente neverosimile¹ acum câțiva ani, au determinat centrele de cunoaștere statale ori corporatiste, care au anticipat valențele utilizării cunoașterii ca pe un avantaj competitiv², să întreprindă

¹ Referință exactă asupra faptului că 95% este OSINT.

² Originile identificabile OSINT ale acestei idei, adoptată ca și politică de stat, sunt datorate lui Wilensky (1967) și reprezintă o continuare naturală a paradigmei Vannevar Bush (1945).

măsuri extinse și eficiente cu scopul reconceptualizării modului de abordare a activităților de intelligence, prin prisma a noi modele sistemice.

În ultimii ani, aplicarea metodelor moderne de management al informației și cunoașterii și abordarea dezvoltării prin utilizarea sistemelor deschise au devenit factori determinanți ai competitivității oricărei entități organizaționale. În plan global s-a produs o mutație dinspre zona geopolitică spre cea geoeconomică, abilitatea statului constând acum în gestionarea cunoașterii la nivel strategic pentru consolidarea sectorului administrației publice, al economiei, al educației, al cercetării și al bunăstării sociale.

Apariția paradigmei deschiderii a determinat reconsiderări importante din partea serviciilor de informații referitoare la capacitatea de a gestiona o „cultură a deschiderii” și de a valorifica rezultatele acesteia.

Căutările și eforturile cercetătorilor presupun la ora actuală o conjugare a eforturilor de cunoaștere și exploatare a informațiilor prin proiectarea și administrarea unor capacități compuse din meta-rețele de cercetare-dezvoltare, educare și inovare, conectate prin cadre parteneriale la nivel național și global, pe spațiul informațional, reprezentat de sursele deschise.

În acest context, ar fi necesară redefinirea domeniului *informațiilor* prin intermediul conceptului *intelligence*, încercând să identificăm un model evolutiv, care să exprime o viziune dinamică și sistemică a acestuia, în consonanță cu evoluția și dezvoltarea noilor teorii științifice, restructurând procesele de intelligence prin prisma teoriilor rețelelor sociale modificate sistemic prin interacția inevitabilă cu tehnologiile informaționale. În acest sens, eforturile noastre trebuie să se îndrepte către conceptualizarea și proiectarea unui model de intelligence cu identitate și specificitate organizaționale, întrucât pe de o parte, reprezintă o premisă a integrării în NATO și UE, iar pe de altă parte, constituie o premisă indispensabilă competitivității. De asemenea, pentru a fi o proiecție de succes, înainte de toate trebuie să înțelegem cadrul în care acționăm ca jucători locali în spațiul global.

În același timp, orice demers organizațional trebuie să ia în calcul construcția unui nou model de intelligence pornind de la concepte și nu de la crearea de structuri și reguli, fapt ce presupune un tip de hartă mentală aptă să confere flexibilitatea cerută de adaptarea în timp real dintr-un mediu

competițional dinamic. Avem nevoie să înțelegem rolurile, misiunile, componentele și funcțiile domeniului intelligence actual și, în special, să identificăm și să separăm „conceptual” attributele fundamentale și complementare ale activității intelligence, văzută din punct de vedere holistic, atât la nivel național, cât și organizațional, luând în calcul faptul că vechile principii și procese au început să se dilueze, neexistând astăzi o distincție clară între:

- *extern* și *intern*³ – pe scurt, acest fapt este o consecință a fenomenelor legate de emergența rețelelor sociale, practic, la orice nivel; se poate consulta lucrarea discursivă a lui Castells în această problemă, între

- *strategic* și *tactic*⁴ – Un factor determinant în această privință îl constituie adoptarea, critica și extinderea modelelor de tip OODA (John Boyd), PDCA (W. Edwards Deming), etc., între

- *colectare* și *analiză*⁵ – conform datelor specialiștilor doar 10% din informația colectată este analizată, motiv suficient de clar și întemeiat de a sesiza că fie rămânem prizonierii unei clasificări, fie evadăm în eficiență; rata de multiplicare a informației nu o putem stăvili câtă vreme am adoptat globalizarea mijloacelor informaționale și libertatea de utilizare a acestora, precum și între *informații* și *intelligence* – inserarea *cunoașterii* alături de *informație* ar conduce relativ lent la acest efect. Cu „moderatorul de reacție” reprezentat de concurență se cere însă un *potențial de inovare* adecvat și acesta nu mai permite, în fapt, viața liniștită și plăcută a reducerii *activității de informații* la *informația ca produs*. Este nevoie nu doar de informația ca *proces*, ci de informația ca *mijloc de cunoaștere* și de *gândire strategică*. Noul model necesită o cu totul altă taxonomie de intelligence⁶.

O scurtă prezentare a acestui prim demers *despre intelligence* va

³ Manuel Castells, *The Network Society. A Cross-cultural Perspective*, Edward Elgar Publishing Limited, Cheltenham, UK, 2004.

⁴ Ciclul OODA – *Observation, Orientation, Decision, Action* (John Boyd), Ciclul PDCA – *Plan, Do, Check, Act* (W. Edwards Deming) etc.

⁵ John L. Petersen – *A New, Twenty-first Century Role for the Intelligence Community*, Second International Symposium: National Security & National Competitiveness – Open Source Solutions Proceedings, 1993, Volume I.

⁶ Barger, Deborah G. – *Toward a Revolution in Intelligence Affairs*, Technical Report, National Security Research Division, RAND Corporation, 2005, 110.

include o analiză succintă a evoluției domeniului ultimelor două decenii și a ideilor exprimate mai sus pe două paliere de interes: o scurtă prezentare a *situației actuale* și necesitatea *clarificării conceptuale* a domeniului intelligence, urmând ca celelalte dimensiuni necesar a fi explorate pentru a aduce contribuții relevante la construcția unui model de succes în cadrul acestuia să fie abordate în continuare, în viitorul apropiat.

Situația actuală

Motivația abordării domeniului intelligence ia naștere din dorința de a sprijini și de a completa eforturile celor angajați în activitatea operativ-informativă și a celor implicați în munca de cercetare științifică a domeniului *informațiilor*, având în vedere că *școala și sistemul românesc de informații* s-au aflat într-o perioadă de tranziție, iar acum trebuie să intrăm într-o etapă de *căutare, de adaptare și de consolidare a unui nou model al informațiilor strategice*. Acest aspect al circumstanțelor contemporane impune să ne (re)definim propriile concepte pentru ceea ce Alain Dewerpe numea „știința politică a guvernării”, care își bazează existența pe obținerea și analiza informațiilor, indiferent din ce surse ar proveni acestea, deschise, private sau închise. Prin urmare, procesul de integrare în care România se află nu are cum să fie *complet, coerent și sustenabil* câtă vreme această caracteristică sistemică nu este flexibilizată prin compatibilizarea cu complexitatea provocărilor.

Fundamente controlabile și baze ad-hoc

Evoluția sistemului de informații din România s-a bazat *mai mult pe aplicarea empirică* a unor principii general valabile ale „științei politice a secretului de stat”, specifică secolului al XX-lea, Erei Industriale și „perioadei războiului rece”. Tocmai din acest motiv flexibilizarea necesară adaptării a fost pierdută în dificultățile tranziției, perioadă în care nu a existat nicio preocupare pentru capitalul intelectual necesar unui asemenea demers. Această stare de lucruri a fost în fapt generată atât de filosofia unui mediu local, specific unei matrice socioculturale românești, dar și a unui

mediu internațional bipolar în care concurența are actori definiți, localizabili și mai ales invarianți ca număr, potențial informațional și capacități ale capitalului uman. Aceasta a condus la un mental ce s-a educat în timp *mai puțin pe elaborarea și dezvoltarea unui sistem și a unei școli proprii de informații și mai mult pe adoptarea unor soluții nelocalizate conceptual*. Acesta nu a fost numai cazul țării noastre, ci al tuturor statelor-națiune mici, care nu și-au gasit *măiestria, timpul și tăria* necesare combinării tuturor forțelor, resurselor umane și de cunoaștere, domeniilor științifice politice, economice, sociologice și militare, în vederea constituirii unei *epistemologii specifice, a construcției unui edificiu pentru știința românească a informației, fundamentată pe un vast program intelectual*. Postularea cu rigiditate a influenței impuse prin bipolarism a contribuit la această circumstanță, însă la două decenii de la dispariția acestuia se cuvine a trece de la conștientizare la construcție, la nivel sistemic, prin înțelegerea necesității unei astfel de căi și identificarea direcțiilor de acțiune.

Marile națiuni, în sensul de națiuni ce știu să prețuiască prezentul prin prisma viitorului, stând și pe reputația trecutului, construindu-și strategii ce le reprezintă, abordează asemenea domenii într-o manieră academică și științifică fundamentată prin propriile valori, iar managementul entităților combatante⁷ se racordează la demersurile teoretice printr-o relaționare mai degrabă înțeleaptă decât deșteaptă ori isteță. Ultima manieră, corespunzătoare atributelor deștept și isteț acționează pe termen scurt, iar prima aplecându-se asupra problemelor pe termen scurt cu mijloacele, viziunea și pătrunderea oferită de înțelegerea proprie cunoașterii, raportată la termenul mediu și mai ales lung furnizează în plus orientare în

⁷ Nici nu trebuie și nici nu are de ce să stârnescă mirări sintagma „entități combatante”, câtă vreme avem în orizontul de cunoștință lucrarea lui Kotler și Singh ce reprezintă, practic, una dintre primele încercări de transdisciplinarizare în domeniul intelligence-ului. Cititorul este îndemnat să se întrebe, având în vedere, pe de o parte, că respectiva lucrare a apărut în regim OSINT, iar pe de altă parte a constituit un element de bază în reconceptualizarea intelligence-ului, cât de pregătiți conceptual au intrat în particular românii în tranziție.

sensul lui Boyd⁸; de aceea, numai dacă o aplici pe prima poți să ai succes în a doua, într-o manieră sustenabilă, mărindu-ți șansele de a înlocui accidentalul cu trăsătura caracteristică; R. V. Jones explica pierderea „războiului rece” de către ruși printr-un exemplu extrem de concludent: diferența dintre cavaleria franceză și călăreții mameluci; doi călăreți mameluci puteau învinge trei călăreți napoleonieni, însă într-o bătălie 1500 de mameluci nu aveau nicio șansă în fața a 1000 de călăreți napoleonieni⁹. Prima circumstanță corespunde istețimii, calităților individuale, experienței personale, etc. pe când a doua înțelepciunii date de *perspectiva sistemică* ce nu exclude în vreun fel respectivele atribute. A extrapola însă prima circumstanță în situația în care este nevoie de a doua nu mai este deșteptăciune ci opusul acesteia, mai ales când se petrece la nivel de sistem. Rușii, la nivel individual, dețineau cei mai buni spioni, însă americanii dețineau un *sistem* de spionaj. Afirmatia aceasta se aplică și celor care conduc organizațiile de intelligence și celor care abordează strategiile numai prin prisma existenței unor organizații, unități etc. sau care înțeleg aplicarea unor reforme numai prin intermediul schimbărilor instituționale. Într-o *societate a cunoașterii* nu poți ignora faptul că singurele elemente ce pot acumula cunoaștere sunt oamenii, iar a avea pretenții de sustenabilitate în afara proceselor de acumulare este pur și simplu incoerent pe orice dimensiune: teoretică, aplicată, practică etc. Din acest motiv a inventa doar instituții fără mecanismele *intangibile* ce asigură competența (în sensul sistemic din exemplul cu mamelucii și husarii, nu doar exclusiv pe criterii de experiență, istețime, calități înnăscute etc.) celor ce le formează este

⁸ Boyd, John – specialist american, fost pilot de vânătoare, creatorul ciclului OODA – Observare, Orientare, Decizie, Acțiune – utilizat în noile strategii militare ale războiului, inclusiv în Irak, dar și în strategiile corporatiste în spațiul economic global. O descriere elaborată a ciclului „OODA loop” și a manierei în care a gândit Boyd este analizată și poate fi găsită în lucrarea lui Frans B. Osinga, „Science, Strategy and War. The Strategic Theory of John Boyd”, Routledge, Taylor & Francis Group, New York, 2007.

⁹ Jones, R. V. – *Enduring principles. Some Lessons in Intelligence*, Symposium at CIA Headquarters, 26 October 1993, <https://www.cia.gov/library/center-for-the-study-of-intelligence/kent-csi/pdf/v38i5a05p.pdf>

echivalent cu o comandă nulă în sistem prezentată drept soluție. Pe scurt, ceea ce nu mai poate fi ignorat în actualele circumstanțe ține de modul în care avem în minte raportarea la capitalul uman deoarece într-un mediu concurențial cunoașterea este potențialul și resursa cheie. Vom avea în curând de plătit mai mult în contul aventurii mentale practicate în tranziție decât dacă nu s-ar fi justificat neglijarea acestei¹⁰ dimensiuni a capitalului prin dificultățile respectivei tranziții.

Măsuri și reforme interne

Reformele sistemului românesc de intelligence care au avut loc în ultimii ani erau necesare și au adus schimbări destul de importante arhitecturii în cauză; arhitectura însă este doar elementul static. De aceea, unele demersuri din cadrul acestor reforme, bine intenționate de altfel, au produs puține schimbări cu adevărat semnificative în sensul necesar de altfel integrării într-o poziție aptă de potențial competitiv. Pe de o parte, acestea s-au concentrat și au abordat înlocuirea unui sistem vechi cu ceva ce se dorea nou, producându-se prin prisma unei „imagini externe” a conceptului intelligence, fără *aplicarea unui demers științific și identitar local*; fără acest din urmă aspect nu ai decât cel mult o stângace imitație sau un element singular, iar cuvântul *integrare* devine gol de conținut. Pe de altă parte, orice reformă, în cazul nostru de intelligence, este o abordare care din punct de vedere istoric poate să nu-și atingă obiectivele scontate deoarece măsurile acesteia se concentrează în cea mai mare măsură asupra soluționării greșelilor și eșecurilor din trecut. Aici intervine deosebirea esențială dintre nevoia aplicării de reforme sau de transformări. Un proces de transformare trebuie să scruteze prezentul și viitorul pentru a analiza harta cauzelor și a efectelor ce determină evoluția modelelor sistemice de intelligence, identificând schimbările de circumstanțe în scopul discernerii oportunităților prin abordarea a ceea ce va fi.

¹⁰ Siderant este faptul că printre primii în lume (alături de Dewey spre exemplu) care, pe de o parte, au extins definiția capitalului în sensul paradigmei Vannevar Bush, iar pe de altă parte au introdus-o în gena sistemului educațional este Spiru Haret, în anul 1910. Altfel spus, aici nu se respectă propria tradiție intelectuală.

Dovada cea mai concludentă a acestei stări de fapt este că nu există nicio lucrare coerentă, nici a celor care proveneau din sistemul de intelligence nici a altora, care să introducă diferența dintre reformă și transformare despre care vorbim; există însă o sumedenie de abordări ce exhibă reforma, revoluția și reinventarea în toate modurile imaginabile.

Motivul pentru care un astfel de punct de vedere este cel adecvat rezidă în cel puțin două rațiuni. Prima, este de natură identitară: în analiza lor asupra conceptului de criză, Gusti și Dumitriu au introdus într-o manieră de argumentare irefutabilă semnificația diferenței în cauză¹¹. A doua este reprezentată de faptul că respectivul demers este consonant cu direcțiile de dezvoltare a domeniului intelligence ca domeniu de fundamentare a securității ca *știință a națiunii*; sunt bine cunoscute atât contribuțiile lui Dedijer, cât și valoarea acestora în privința construcției unui sistem național de intelligence în sensul discutat, motiv pentru care nu mai avem să insistăm aici.

Din acest punct de vedere, transformările în domeniul intelligence din România nu trebuie *limitate ca scop, cunoaștere și imaginație*¹². Una dintre provocările, ce se poate transforma și constitui deja într-o amenințare ori pericol iminent, pentru națiunea română, constă în actualizarea viziunii liderilor și managerilor, la nivel de teorie, strategie și doctrină, prin dezvoltarea unor *noi roluri și misiuni* pentru domeniul *intelligence*, diferite de acelea în care a evoluat arhitectura noastră de informații în trecut, cât și în ultimul deceniu și jumătate¹³.

¹¹ Acest fapt a fost tratat în anul 1996; însă, având în vedere importanța aspectului, vom reveni ulterior cu o actualizare a referinței în cauză.

¹² Unul dintre primele demersuri asupra imaginației, ca și element conceput într-un mecanism de cunoaștere aparține lui Xenopol, nu a fost vreun moment introdus acolo unde i-ar fi locul. Deși contextul contribuțiilor acestuia este recunoscut ca fiind strâns legat de conceptul modern de „systemics”.

¹³ Situația nu este singulară, dacă avem în vedere efectul „Marketing Myopia”, identificat de Levitt. Problema este înțelepciunea de a căuta un remediu mai ales când efectele privesc o colectivitate și cu atât mai mult, cu cât individualul și-a luat de bună voie responsabilități colective.

Aceste schimbări ar putea fi considerate drept o abordare nu tocmai adecvată, iar cea mai elocventă dovadă o reprezintă eșecurile înregistrate de statul român, mai ales în plan economic (creșterile economice nu s-au datorat unor decizii bazate pe strategie și *intelligence*, așa cum se întâmplă cu alte entități organizaționale de succes, ci datorită unor conjuncturi de moment, a unor piețe instabile și necontrolabile etc.). Dacă este să ne referim la un aspect irefutabil al acestui context, putem aminti teoria *intelligence*-ului organizațional, lansată în regim OSINT în deceniul al șaselea din secolul trecut și preluată drept punct de plecare în deceniul al nouălea de statele europene care și-au pus problema construcției unui sistem național de *intelligence*/OSINT drept bază pentru competitivitate. Un exemplu concludent îl constituie amplasarea țării noastre pe locul 54 din 57 în topul competitivității mondiale, clasament realizat pentru 57 dintre economiile statelor lumii în *World Competitiveness Yearbook 2009*, cu nouă locuri mai jos față de 2008, când ne-am clasat pe locul 45. Cercetătorii au analizat 57 de țări cu cele mai performante economii din lume, pe baza a patru criterii ale competitivității: economie, eficiență guvernamentală, eficiența mediului de afaceri și infrastructura¹⁴. Cei ce contestă respectivul rezultat, indiferent de argumentare își pot exersa demersul și pe alte studii ce fie plasează mediul managerial, mediul educațional, sistemul de sănătate, infrastructura de transport etc. în poziții neconfortabile. Prin urmare, pentru oricine accesează aceste date, indiferent cât de indulgent ar fi, concluzia comună rezidă în aceea că ceva este în neregulă. Sursa de proveniență a efectelor, este în plan conceptual și strategic, nu acolo unde constatăm toți respectivele efecte, în plan concret și operativ. Cum locul cauzei depinde mai mult ca orice de mental – sau de *Orientare* cum am spune dacă l-am adopta pe Boyd – rezultă că demersurile întreprinse până acum sunt cel puțin nepotrivite.

¹⁴ vezi *Stress Test in Competitiveness*, realizat de Institutul pentru Managementul Dezvoltării (IMD) din Elveția, adresa internet <http://www.imd.ch/news/IMD-WCY-2009.cfm>

Necesitatea căutării, adaptării și consolidării unui model românesc de informații presupune existența și integrarea eforturilor științifice în toate domeniile care contribuie la nașterea și dezvoltarea „științei politice a guvernării”, dovedind numai nevoia acută a coordonării, valorificării și optimizării maxime a tuturor resurselor umane ale națiunii la nivel strategic. Aceste activități ar trebui să se desfășoare în Era Informațională după reguli, metodologii și paradigme noi, diferite de cele ale perioadelor anterioare (secolul al XX-lea, „războiul rece” etc.). Această stare de lucruri nu este indusă de dorința de a fi la modă, ci de o cerință specifică adaptării la noi niveluri de complexitate, rezultate din evoluția socioumană. În cazul circumstanței din perioada „războiului rece” fiecare stat din Europa de Est putea sta liniștit în CAER și trăi cu impresia că nivelul său pe un domeniu anume este în regulă. Ceea ce se omitea era standardul de comparație, care nu viza vreun mediu competițional extern respectivului spațiu; de acolo doar se procurau produse ori frânturi din proiecte corespunzătoare *inovării disruptive* prin diverse mijloace. Acum, acest fapt nu doar că nu mai este posibil, dar numai cei care au știut să își protejeze resursele necesare concurenței ce condiționează respectiva transformare pot spera la un statut de pe care să aibă sens a reclama un loc cât de cât confortabil în competiție; dimensiunea *sine qua non* într-un astfel de proces este *capitalul intelectual* văzut ca resursă a economiei intangibilului, nu produsul final tranzacționat în termeni tangibili și condiționat de primul. Din acest motiv nu are sens să vorbim de revoluții, ci mai degrabă de detectarea acelei cunoașteri necesare pentru a face față efectelor factorilor latenți ai evoluției ce se acumulează în riscuri pe care teoriile actuale dedicate fundamentării intelligence-ului le plasează în zona „unforeseen”.

Tratarea eficientă a domeniului intelligence nu poate fi coerentă fără delimitarea locului acestui concept în cadrul unei arhitecturi determinate nu numai de existența unei entități instituționale, ci mai ales a unui sens adecvat pentru cuvântul organizațional. Aici este descoperirea conceptuală datorată lui Wilensky care prevedea inițial o integrare sistemică între

corporativ și guvernamental în vederea asigurării potențialului necesar avantajului competitiv. Acum, când inovarea reclamă includerea în sistemul dedicat respectivului scop un rol definit pentru cunoaștere, lucrurile trebuie revizuite din temelii pentru că fac parte din componente care până acum ne-au permis a le menține relativ separate, iar analogiile cu stările precedente nu mai corespund aceluiași funcții. Aici este nevoie însă nu doar de inovare, ci de elemente care o condiționează: descoperire și invenție și de aceea, acest tip de situație este nouă, pentru că face parte din actul de cercetare a unei probleme deocamdată deschise.

Clarificări conceptuale

Nicio construcție organizațională ori reformă nu poate să treacă peste identificarea conceptelor cu care operează și sub semnul cărora există și evoluează. Unul dintre primii inițiatori ai fenomenului OSINT argumenta faptul că „*erorile în definiții conduc la erori de strategie...*” (R. D. Steele – <http://www.oss.org>). Ce este aici de notat rezidă în aceea că un practician din domeniul informațiilor cu o carieră operativă la activ vine cu o perspectivă ce spune pe scurt că dimensiunea academică trebuie integrată cu intelligence/OSINT tocmai în vederea adaptării la noile circumstanțe. Pinchot afirma că *"What the leaders are called upon to do in a chaotic world is to shape their organization through concepts, not through elaborate rules and structures"* (G & E. Pinchot – *The End of Bureaucracy and the Rise of the Intelligent Organization*, 1993)". Este și cazul nostru, mai ales pentru cei care lucrează în domeniul informațiilor, de ceva vreme, cât și cei care acoperă domeniul academic-universitar.

O premisă fundamentală abordării domeniului intelligence o constituie înțelegerea, adaptarea, adoptarea și definirea acestui concept încă din momentul nașterii literaturii de specialitate din România dedicată unei culturi intelligence/OSINT. Fără *înțelegere* nu există nici *cunoaștere*, cu atât mai puțin acumularea acesteia, învățarea produce efecte ce sigur nimeni nu

și le dorește, iar capitalul intelectual devine o himeră prin migrarea celor ce individual au capacitatea de a ajunge la ea. Aici, accentul cade pe semnificația cuvântului migrare, care nu se referă numai la componenta *tangibilă* ci mai ales la cea *intangibilă*. Mai exact, migrarea interesului celor cu puțință de înțelegere și retragerea în afara sistemului care, efectiv, ar avea nevoie de aceștia este un factor intern cu mult mai grav decât părăsirea ariei geografice atașate acestuia, indiferent că este vorba de o firmă, o instituție ori o țară. Pentru a ne convinge de aceasta nu este nevoie de niciun demers științific, dacă sesizăm cum a căzut comunismul: propriii cetățeni au migrat mental altundeva cu mult înainte de 1989.

În activitatea serviciilor speciale din ultimii ani se face referire, din ce în ce mai des, la conceptul *intelligence*, dar utilizarea acestuia ridică o serie de aspecte la care va trebui să găsim în cele din urmă o soluționare, deoarece respectivul concept nu este definit nici în literatura de specialitate a vreunui serviciu de informații din România, nici în legislația de profil, iar în școala anglo-saxonă înseamnă altceva decât modul de utilizare și percepția noastră actuală asupra acestuia. În viziunea¹⁵ amintitei școli, termenul se referă la ceea ce este:

- dependent de surse și metode confidențiale pentru a deține o eficacitate deplină;
- realizat de către ofițeri ai statului din rațiuni de stat (ce primesc coordonare din partea liderilor civili și militari ai statului conceput în cadru democratic);
- concentrat în plan extern, asupra străinilor – în mod normal alte state, dar adesea, entități externe, corporații sau grupuri (dacă țintele sale sunt interne, atunci activitatea devine o componentă a justiției, a internelor sau a guvernării);

¹⁵ Alegem aici, pentru simplitate, lucrarea lui Michael Warner, urmând a dezvolta acest important subiect ulterior, Warner, Michael – "Understanding our craft. Wanted: A definition of intelligence", din *Studies in Intelligence*, vol. 46, No. 3, 2002.

- legat de producerea și diseminarea informațiilor;
- implicat în influențarea entităților externe prin mijloace care nu au nicio legătură cu guvernul în exercițiu (dacă activitățile sunt deschise și declarate acestea se realizează sub tutela diplomației; în condițiile în care sunt implicate persoane în uniformă, atunci aparțin armatei).

O concluzie a definițiilor conceptului „intelligence”, în viziunea americană, ar fi: „activitatea secretă de stat, desfășurată cu scopul înțelegerii sau al influențării entităților externe”¹⁶.

Această concentrare pe extern a definirii intelligence-ului are o conexiune directă cu elaborarea lucrării „*Strategic Intelligence for American World Policy*”, a lui Sherman Kent, din 1949, care, după majoritatea indiciilor a stat la baza implementării planurilor strategice la nivel global ale Administrației de la Washington.

În aparență, nu pare a fi mare diferență cu ceea ce s-ar putea pretinde că există și la noi în urma reformelor întreprinse; să privim mai îndeaproape circumstanțele. Faptele recente ne indică, dacă urmărim a înțelege evoluții, cu totul altceva. Demersul lui Warner se găsește extins și revizuit chiar în mediul american, iar acest fapt devine o preocupare majoră atât în spațiul euroatlantic, cât și în țările BRIC, spre exemplu. Sub impulsul realității, indus prin conceptul *rețea socială*, în ultimii cinci ani și plecând de la respectivul demers, în particular s-a cuplat problema cu fenomenul OSINT. Pe scurt, s-a configurat o activitate de *cercetare fundamentală* ce conferă pe deplin domeniului intelligence/OSINT un statut academic puternic, cuplat la cadrele gândirii militare. Asta dovedește existența unei *școli*, ca organizare instituționalizată a unui identificabil „intelligence capital”. Aceasta este diferența majoră: ai nevoie de o *continuitate* a preocupărilor intelectuale în privința adaptării unei definiții atât de importante, nu de o *postulare*, nici de

¹⁶ Warner, Michael – "Understanding our craft. Wanted: A definition of intelligence", *Studies in Intelligence*, vol. 46, No. 3, 2002

definiții *recursive* ori de o *invocare totemică*, ce conduce la atitudini vecine cu religiozitatea.

Am făcut această incursiune rapidă, în mod special, din mai multe motive:

- avem servicii / agenții organizate după paradigmele vechi, specifice erei industriale; exemplu: intern-extern (la fel ca și ceilalți actori politici statali) dar, atenție, există actori care deja au trecut la un tip nou de organizare, însă, numai după ce au înțeles noile *concepte*;

- serviciile au în componență unități care acoperă atât un proces operativ-informativ, de *intelligence*, cât și un proces contrainformativ, de *contra-intelligence*;

- organizarea actuală a unei firave Comunități de Informații este posibil să nu acopere în totalitate existența unui nou model de *intelligence*, pe care nu l-am identificat încă, specific erei informaționale, dezvoltării științifico-tehnice actuale și unei noi hărți de riscuri și amenințări la adresa securității naționale, de coaliție și globale.

Un alt aspect, deloc de neglijat, în încercarea de a elabora o concepție proprie de *intelligence* este complexitatea fenomenului purtând această denumire în cadrul serviciilor speciale, dar mai ales la nivelul unei națiuni, fără statut de actor global, însă în fața provocărilor globale, cum este și națiunea română. Nu va exista o abordare de succes pentru vreo entitate statală dacă nu se ajunge la esența fenomenului *intelligence* în cadrul acelei entități.

Din considerațiile precedente putem identifica mai multe componente, necesare unei segmentări a conceptului în discuție și fiecare dintre acestea necesită o analiză separată. Acestea corespund cu *amprenta sa identitară (intelligence identitar)*, resorturile și mecanismele ce reprezintă *capitalul său (intelligence capitalizat)*, relația cu unele conceptele similare din alte state ca bază de compatibilitate necesară în alianțe (*intelligence cooperativ / de coaliție*) etc. În fine, un astfel de demers completat prin

influența teoriilor actuale asupra semnificației dinamice care a luat naștere din necesitatea fundamentării unei teorii a intelligence-ului impune, natural, ideea de *intelligence academic*.

Prin urmare, menirea unui astfel de context este de a oferi un cadru de tratare pentru următoarele constatări:

- conceptul intelligence nu există în dicționarul limbii române și nici în arsenalul de cunoaștere al serviciilor de informații din România; acesta a fost introdus de câțiva specialiști, în urmă cu un deceniu, în diverse lucrări și articole, menționând necesitatea introducerii acestuia în dicționarul de specialitate al domeniului serviciilor speciale;

- nu a existat și nu există niciun demers academic și teoretic de amploare care să potențeze domeniul intelligence din România;

- după aproape două decenii, națiunea română nu are o strategie de intelligence națională, care să sprijine eforturile de atingere a *obiectivelor strategice* ale unei țări care încearcă să-și găsească direcția spre asigurarea bunăstării poporului român.

- nu există niciun act normativ care să legifereze conceptele specifice domeniului serviciilor speciale într-o manieră funcțională și unitară pentru întreaga comunitate de intelligence și securitate națională.

În concluzie, undeva în societatea românească trebuie să se asume efortul de reconceptualizare asupra a ceea ce înțelege România prin intelligence în cadrul unei comunități euroatlantice și a modului în care acest fapt aduce valoare respectivei comunități. Acest aspect nu poate fi reglat de altcineva și este absolut necesar cel puțin pentru procesul de integrare în care această țară se află.

Bibliografie

- V., Bush. (1945). "Science - The Endless Frontier", *Transactions of the Kansas Academy of Science*, vol. 48 (3).
- V., Bush. "As We May Think", *Atlantic Monthly*, July. 1945
- Deborah G., Barger. (2005) "Toward a Revolution in Intelligence Affaires", *Technical Report, National Security Research Division, RAND Corporation*.
- M., Castells. (2004) *The Network Society. A Cross-cultural Perspective*, UK. Edward Elgar Publishing Limited, Cheltenham.
- P. Kotler, R. Singh. (1981). "Marketing Warfare in the 1980s", *Journal of Business Strategy*, 1(3). F. B. Osinga, *Science, Strategy and War. The strategic theory of John Boyd*. New York. (2007). Routledge, Taylor & Francis Group
- Michael, Warner. (2002). "Understanding our craft. Wanted: A definition of intelligence", *Studies in Intelligence*, vol. 46, No. 3.
- H. L., Wilensky. (1967). *Organizational Intelligence: Knowledge and Policy in Government and Industry*. New York. Basic Books.
- Sherman, Kent. (1949). *Strategic Intelligence for American World Policy*, Princeton University Press.